

Bilaga 3 Ordlista

FÖRVALTNINGSPLAN 2016-2021
BOTTENVIKENS VATTENDISTRIKT

FÖRORD

Vattnet i Sverige och särskilt i dess norra delar ses ofta som något självklart, något som finns i rikliga mängder och håller hög kvalitet. Denna bild stämmer inte riktigt och så är heller inte fallet i andra delar av världen där vatten, både avseende mängd och kvalitet, är det som tydligast begränsar livets förutsättningar och därigenom genomsyrar alla samhällen.

Förvaltningen av vatten är en miljö- och resursfråga med många dimensioner. Vatten är vårt viktigaste livsmedel, en av våra allra viktigaste resurser och utgör livsmiljö för många växter och djur. Det är därför naturligt att frågor om hur vi ska hantera vatten är nära förknippat med samhällsfrågor i stort. Vare sig vi dricker vattnet, utnyttjar det som kylvatten, till elproduktion, fiskar, badar eller gläds åt naturupplevelsen måste vi alla ta ansvar.

Vatten är inte en vara som vilken som helst utan ett arv som måste skyddas, försvaras och behandlas som ett sådant. Vattenförvaltningen arbetar efter EG:s ramdirektiv för vatten för att nå god vattenstatus i alla grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten.

Den 16 december 2016 togs ett viktigt steg på vägen mot bättre vatten i Bottenvikens vattendistrikt. Då fastställde vattendelegationen miljö kvalitetsnormer, åtgärdsprogram och förvaltningsplan 2016-2021 för distrikts vattenförekomster som tar vid efter förvaltningsplan och åtgärdsprogram 2009-2015. Dessa dokument ligger till grund för fortsatt arbete med att säkra, förvalta och förbättra tillståndet i distriktets grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten.

Vattenförvaltningsarbetet engagerar alltifrån kommuner och statliga myndigheter men förutsätter också deltagande från andra intressenter såsom privatpersoner, företag och vattenråd. En utmaning kommande år blir att se till att vattenfrågorna i högre grad integreras i samhällsplanering och myndighetsutövning, liksom att vattenfrågorna medvetandegörs i högre utsträckning hos verksamhetsutövare och enskilda. Vår målsättning är att miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram ska bli effektiva verktyg för att nå uppsatta mål. Att arbeta med vattenfrågorna på ett sammanhållet och genomtänkt sätt ger resultat i form av bättre vatten, goda vattenmiljöer och hållbara vattenresurser.

Nu är tid för bättre vatten!

Sven-Erik Österberg
Landshövding vid länsstyrelsen i Norrbottens län
Ordförande i vattendelegationen i Bottenvikens vattendistrikt

BAKGRUND TILL BESLUTADE DOKUMENT

Vattendelegationen vid vattenmyndigheten för Bottenvikens vattendistrikt har den 16 december 2016 beslutat om Förvaltningsplan 2016-2021 för Bottenvikens vattendistrikt (537-14223-2016). Detta enligt 5 kap 1 § förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön.

Vattendelegationen beslutade samtidigt, enligt 3 kap 1 § förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön, om miljökvalitetsnormer för yt- och grundvattenförekomster i Bottenvikens vattendistrikt. Miljökvalitetsnormerna är föreskrivna genom Länsstyrelsen i Norrbottens län (Vattenmyndigheten för Bottenvikens vattendistrikts) föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i Bottenvikens vattendistrikt (25 FS 2016:32 A 26).

Vattendelegationen har även samma dag beslutat om Åtgärdsprogram 2016-2021 för Bottenvikens vattendistrikt. Detta enligt 6 kap 1 § förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Åtgärdsprogrammet riktas till myndigheter och kommuner och innehåller de åtgärder som krävs för att kunna följa miljökvalitetsnormerna. Åtgärdsprogrammet ingår i förvaltningsplanen.

Dessa beslut har föregåtts av samråd enligt 2 kap 4 § förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. I samrådet ingick förslag till miljökvalitetsnormer, åtgärdsprogram och förvaltningsplan för Bottenvikens vattendistrikt. De synpunkter som inkom under samrådet har sammanställts i en särskild sammanställning (537-9859-2014). Vattenmyndigheten har, enligt 6 kap 11 § miljöbalken, även genomfört en miljöbedömning av åtgärdsprogrammet. I miljöbedömningen ingår en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap 12 § miljöbalken (537-9859-2014) som beslutades innan samrådet av vattendelegationen (537-9868-2014). Efter samrådet har regeringen prövat åtgärdsprogrammet enligt 6 kap. 4 § förordningen (2004:660) och beslutade 2016-10-06 (M2015/01776/Nm m.fl) om ett antal förändringar av åtgärdsprogrammet som har inarbetats i det slutliga åtgärdsprogrammet.

FÖRVALTNINGSPLAN FÖR BOTTENVIKENS VATTENDISTRIKT 2016-2021

Vattenmyndighetens förvaltningsplan är uppdelad i fem olika delar. Till detta kommer länsstyrelsens föreskrift om miljökvalitetsnormer för vatten samt ett antal bilagor. Nedan följer en kort beskrivning av förvaltningsplanens delar och deras innehåll så att du som läsare smidigt ska kunna hitta den del, eller det avsnitt i en viss del, du är intresserad av.

Del 1 – Introduktion och sammanfattning inleder hela förvaltningsplanen och sammanfattar alla delar i förvaltningsplanen inklusive åtgärdsprogrammet. Här beskrivs nätverk och roller på alla samverkansnivåer, tillsammans med en bakgrund till varför arbetet är så viktigt.

Del 2 – Vattenförvaltning 2009-2015, här hittar du alla resultat från kartläggnings- och analysarbetet. Här finns även information om principer för framtagande av miljökvalitetsnormerna. Samverkan och samråd som genomförts under den gångna sexårscykeln redovisas också. Beskrivningarna har fokus på att visa resultat medan metoder och arbetssätt återfinns i bilaga 1.

Del 3 – Övervakningsprogram 2009-2015. Den här delen visar bland annat vilken övervakning som ligger till grund för statusklassificeringen.

Del 4 – Åtgärdsprogram 2016-2021, innehåller åtgärdslistan med samtliga åtgärder riktade till myndigheter och kommuner. Du hittar även den samhällsekonomiska konsekvensanalysen av dessa åtgärder här.

Del 5 – Vattenförvaltning 2016-2021, här blickar vi framåt och tittar på vad som kan vara särskilda frågor att beakta inom vattenförvaltningen de kommande sex åren.

Till detta kommer länsstyrelsens i Norrbotten län föreskrift, 25 FS 2016:32 A 26, om **miljökvalitetsnormer för vatten** om kvalitetskrav för vattenförekomster inom vattendistriktet och de miljökvalitetsnormer som har fastställts för vattenförekomsterna inom distriktet.

Till förvaltningsplanen finns ett antal bilagor. I dessa går det att läsa allt om vilka metoder och arbetssätt som använts i statusklassificeringen, vilka krav från vattenförvaltningsförordningen som förvaltningsplanen uppfyller och vilka referenser som har använts i arbetet. Då Bottenvikens vattendistrikt även innehåller vattenförekomster som gränsar till Nordland och Troms fylken ska relevanta delar ur förvaltningsplan och åtgärdsprogram även finnas med som bilaga.

Följande bilagor följer med Förvaltningsplan för Bottenvikens vattendistrikt:

Bilaga 1. Arbetssätt och metoder

Bilaga 2. Krav enligt vattenförvaltningsförordningens bilaga 1

Bilaga 3. Ordlista

Bilaga 4. Referensmaterial

Bilaga 5. Åtgärdsprogrammets underlagsdokument

Bilaga 6. Samlad redovisning av åtgärder enligt artikel 11.3 och 11.4 i ramdirektivet för vatten

Bilaga 7A. Utdrag ur förvaltningsplan och åtgärdsprogram för Nordland och Jan Mayen vannregion, Norge

Bilaga 7B. Utdrag ur förvaltningsplan och åtgärdsprogram för Troms vannregion, Norge

Bilaga 3. Ordlista

Här följer förklaringar på vanliga begrepp som används i förvaltningsplanen och de medföljande bilagorna. De utgör inte legala definitioner och ersätter heller inte legala definitioner som kan finnas på andra ställen.

100-årsflöde: Ett hundraårsflöde är det vattenflöde som på en viss plats i vattendraget statistiskt sett inträffar i genomsnitt en gång på hundra år.

akvatisk: Har att göra med vatten eller vattenmiljöer.

akvifer: En akvifer utgörs av lager av geologiska material som är tillräckligt porösa och genomsläppliga för att medge ett betydande flöde eller uttag av grundvatten.

andra normer: se miljö kvalitetsnorm

anpassade skyddszoner: *Anpassade skyddszoner* är vallbesådda zoner på åkermark som är lokaliserade där det finns en uppenbar risk för erosion, till exempel där det har förekommit ytavrinning och erosion tidigare. Utformningen anpassas efter de platsgivna förutsättningarna så att de får största möjliga effekt. De kan placeras till exempel vid vattendrag, åkerdiken, brunnar som fungerar som ytvattenintag och även på erosionsstråk inne på fält. *Vanliga skyddszoner* är inte specifikt anpassade till ett lokalt problem utan anläggs med en standardbredd (normalt 2 till 20 meter). Normalt löper de sammanhängande 100-tals meter längs större vattendrag eller vattenförande diken och är alltså inte endast lokaliserade till de få metrar där problemet finns.

antropogen: Påverkad, skapad eller orsakad av människan.

avrinningsområde: Ett avrinningsområde är det landområde, inklusive sjöar, som avvattnas via samma vattendrag. Området avgränsas av topografin som skapar vattendelare gentemot andra avrinningsområden.

balanskraft: Skillnaden mellan tillförsel och leverans av energi.

baslinje: Baslinjen är ett begrepp som används för att ange varifrån en stat, enligt reglerna i FN:s havsrättskonvention, beräknar sitt territorialhav och sin ekonomiska zon. Den normala baslinjen för beräkning av bredden på territorialvattnet eller den ekonomiska zonen utgörs av lågvattenlinjen utmed kusten sådan den angivits i av kuststaten officiellt erkända sjökort.

I områden där kustlinjen är mycket oregelbunden och djupt inskuren, eller där en rad öar ligger utmed kusten i dess omedelbara närhet, kan man emellertid använda metoden med räta baslinjer, som förbinder lämpliga punkter.

bedömningsgrunder: Kriterier för att bedöma vattenförekomsternas status, till exempel enligt Havs- och vattenmyndighetens klassificeringsföreskrifter (HVMFS 2013:19).

betydande mängd: Den mängd av ett visst ämne som bedöms kunna hindra att den biologiska statusen/potentialen uppnås.

betydande påverkan: Sådan påverkan orsakad av mänsklig aktivitet som ensamt eller sammanlagt med annan påverkan orsakar risk för att en vattenförekomst inte uppnår god status/potential 2015.

bioackumulerbar: Ämnet ansamlas i levande organismer och i högre halter högre upp i näringskedjan.

biomassa: Den totala mängden organismer, eller organismer som tillhör en speciell art eller grupp av arter, inom ett avgränsat område vid en given tidpunkt.

biota: Den levande växt- och djurvärlden som finns inom ett område.

biotopvård: Olika typer av åtgärder som motverkar eller kompenserar för morfologiska förändringar i vattendrag. Exempel på biotopvårdande åtgärder är tillförsel av död ved, avsmalning av åfåra, flottledsåterställning, utläggning av sten, block och lekgrus, öppnande av sidofåra, vegetationsrensning och återföring av vattendragsfåran till ursprunglig form/läge.

bräddning: Utsläpp av orenat avloppsvatten på grund av hydraulisk överbelastning i ledningsnät eller pumpstation. Det finns även så kallade nödbräddningar eller nödutsläpp som är utsläpp av orenat avloppsvatten på grund av driftstörningar, underhållsarbete eller ombyggnation i ledningsnät eller i pumpstation. Ofta inkluderas båda dessa typer av bräddning i begreppet ”bräddning”.

dagvatten: Ytavrinnande regn-, spol- och smältvatten som rinner på hårdgjorda ytor, via diken eller ledningar till recipienter eller reningsverk.

datavärd: En datavärd kvalitetssäkrar och tillgängliggör data för allmänhet åt uppdragsgivande myndighet.

denitrifikation: Är en mikrobiologisk process där nitrat omvandlas till kvävgas (luftkväve). Processen utförs av denitrifikationsbakterier, som utviner energi ur nitratet. Denitrifikation sker mest vid suboxiska förhållanden, d.v.s. vid pE-värden 3,4-8,5 när pH-värdet är 7. Vanligen sker denna reaktion i våtmarker, sjösediment eller vattenmättad åkermark.

diffus: Otydlig, odefinierbar. Vid spridning av ett ämne där utsläppet inte har någon tydligt definierad utsläppspunkt talar man om diffust läckage, eller diffus spridning. Det kan till exempel vara läckage av näringsämnen från jordbruksmark. Påverkanskällor som inte har en tydlig utsläppspunkt benämns som diffusa påverkanskällor.

dricksvattenförekomst: En yt- eller grundvattenförekomst som används eller kan användas för dricksvattenförsörjning.

duplikat ledningssystem: Spillvatten avleds i en spillvattenledning till avloppsreningsverket och dagvatten avleds i en dagvattenledning till recipient. D.v.s. spillvattnet och dagvattnet avleds i separata ledningar. Dräneringsvattnet avleds i första hand med dagvattnet.

ekologiskt funktionell kantzon: En för platsen tillräckligt bred kantzon för att skapa goda ekologiska förhållanden i vatten, på stranden och i en fastmarkszon för att medge att arter beroende av närhet till ytvatten kan fortleva.

ekologisk potential: Den ekologiska kvaliteten hos en ytvattenförekomst som har pekats ut som konstgjord eller kraftigt modifierad. I arbetet med denna förvaltnings- cykel uttrycks ekologisk potential som ”god” eller ”måttlig” vilket fastställs individuellt för varje konstgjord eller kraftigt modifierad vattenförekomst. Det sker utifrån ambitionen att åstadkomma ekologiska förbättringar i vattenförekomsten utan att det leder till en betydande negativ inverkan på miljön eller på den eller de verksamheter som ligger till grund för att vattenförekomsten har pekats ut som konstgjord eller kraftigt modifierad.

ekologisk status: Den ekologiska kvaliteten för en ytvattenförekomst som inte är konstgjord eller kraftigt modifierad, uttrycks som ”hög”, ”god”, ”måttlig”, ”otillfredsställande” eller ”dålig”. En bedömning ska ske enligt så kallade bedömningsgrunder som framgår av Havs- och vattenmyndighetens klassificeringsföreskrifter (HVMFS 2013:19). Det innebär i praktiken att en bedömning ska ske av de olika kvalitetsfaktorer och parametrar som anges i bilagorna till föreskrifterna, för att leda fram till en samlad bedömning av vattenförekomstens ekologiska status.

ekoregioner: Områden med vissa gemensamma ekologiska förhållanden och förutsättningar.

ekosystemansats: Har sitt ursprung i konventionen om biologisk mångfald. Ansatsen syftar till att bevara den biologiska mångfalden och nyttja den hållbart. Arbetsättet präglas av helhetssyn på ekosystemen och delaktighet.

ekosystemtjänster: De varor, tjänster och processer som naturen erbjuder människan. Fisken vi fångar är en ekosystemtjänst lika väl som nedbrytningen av miljögifter i havsbottnarnas sediment, rent vatten att simma i eller vågenergin. (Naturvårdsverket)

EK-värde/halt: Värde för ekologisk kvalitetskvot som motsvarar förhållandet mellan referensvärdet och den faktiskt uppmätta halten. Kvoten är ett numeriskt värde mellan 0 och 1 där hög status motsvaras av värden nära 1 och dålig status nära 0.

EMIR (C-EMIR): Länsstyrelsernas databas EMIR (EMISSIONSREGISTER) innehåller information om miljöfarliga verksamheters utsläpp till miljön.

expertbedömning: En samlad bedömning av status grundad på kombination av uppgifter från data, modellresultat och erfarenhet.

flödesförändringar: Olika typer av förändringar av flödet som orsakats av männis-

kan, som regleringar av vattenstånd i sjöar och vattendrag för kraft- och dricksvattenproduktion eller bevattning.

fragmenteringsgrad: Beskriver i vilken omfattning möjligheten till vandring uppströms/nedströms vattendragen för till exempel fisk begränsas av artificiella hinder.

främmande art: Växt, djur eller mikroorganism som med människans hjälp har spridits utanför sitt naturliga utbredningsområde.

fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer: Kvalitetsfaktorer som endast behöver klassificeras när status eller potential för de biologiska kvalitetsfaktorerna har klassificerats som god eller hög status respektive god eller maximal potential. Beroende på vattentyp är det olika kvalitetsfaktorer som ingår i bedömningen. Det kan bland annat vara näringsämnen, ljusförhållanden och syrgasförhållanden.

fysiska förändringar: Förändringar som påverkar de hydromorfologiska förhållandena (exempelvis vattenflöde, vattendragens djup och bredd samt förhållandena i strand- zoner) i en ytvattenförekomst och som begränsar förutsättningarna för att uppnå god ekologisk status. Hydromorfologiska kvalitetsfaktorer klassas i VISS och är uppdelade på morfologi, hydrologisk regim och kontinuitet (se enskilda förklaringar av respektive kvalitetsfaktor).

föreskrivande myndighet: Statliga myndigheter som får meddela föreskrifter.

förvaltningsplan: Enligt vattenförvaltningsförordningen ska det upprättas en förvaltningsplan för varje vattendistrikt. Förvaltningsplanen är en sammanfattning av vattenförvaltningens arbetsprocess, de resultat den har genererat samt vilket arbete som planeras inför kommande förvaltningscykler. Förvaltningsplanen omfattar bland annat redovisning av tillstånd, användning, påverkan, miljöproblem, miljö kvalitetsnormer, åtgärder och övervakning. Förvaltningsplanen rapporteras till EU-kommissionen som en beskrivning av hur ramdirektivet har genomförts i Sverige.

Geografiskt informationssystem (GIS): GIS är ett system av hårdvara (datorer) och mjukvara (program) för att lagra, finna, söka, i kartform sammanställa och analysera geografiska data.

GROT/grot: Förkortning för grenar och (träd)toppar som är ett sortiment som ibland tas ut vid slutavverkning av skog.

grundvatten: Allt vatten som finns under markytan i den mättade zonen.

grundvattenbildning: Tillförsel av vatten till den vattenmättade zonen i marken.

grundvattenförekomst: En avgränsad volym grundvatten i en eller flera akviferer.

En vattenförekomst är, enligt vattenförvaltningsförordningen för vatten, den minsta enheten för beskrivning och bedömning av vatten.

gränsvärdesnorm: Se miljö kvalitetsnorm

gynnsam bevarandestatus: Ett begrepp som beskriver det tillstånd som ska uppnås för en naturtyp/livsmiljö eller en art för att de ska kunna finnas kvar långsiktigt. Begreppet används för naturtyper och arter som pekats ut som särskilt värdefulla inom ramen för det europeiska nätverket Natura 2000. En rad faktorer kan påverka bevarandestatusen.

hydrologiska processer: Processer som har med vattnets rörelse och kretslopp att göra

hydromorfologi: Kvalitetsfaktor som beskriver fysiska förändringar avseende kontinuitet, morfologi och hydrologisk regim som kan leda till ändrade livsbetingelser för såväl vattenlevande som landlevande organismer i eller i närheten av vattenförekomster.

hydrologisk regim: Tidsmässiga förändringar i vattnets flödes hastighet i vattendrag och i vattennivåer i sjöar. Hydrologisk regim är också en kvalitetsfaktor för klassificering av ekologisk status. Den avspeglar hur mycket vatten det är, hur mycket det ändrar sig, samt hur det rör sig. Förändrad hydrologisk regim påverkar såväl morfologi som kontinuitet, och innebär att livsmiljöerna i vattenförekomsten/erna förändras. Därmed påverkas också den ekologiska statusen.

hydrologisk restaurering: Ett samlingsbegrepp för alla typer av åtgärder som motverkar eller kompenserar för flödesförändringar.

indikativa normer: se **miljökvalitetsnorm**

internationellt avrinningsdistrikt: Enligt ramdirektivet för vatten ska ett avrinningsområde som täcker mer än en medlemsstats territorium utgöra ett internationellt avrinningsdistrikt.

internbelastning: Intern belastning är friläggande av ämnen (såsom fosfor) från en sjös sediment till den fria vattenmassan. Ett friläggande av fosfor kan till exempel ske i de fall syrefria bottenförhållanden inträffar i kombination med övermättnad av fosfor i sjöns sediment. Under dessa förutsättningar kommer sedimenten, under vissa perioder, att läcka fosfor och fungera som en fosforkälla. I de flesta fall är bidraget av fosfor från intern belastning liten i förhållande till belastningen från omgivningen men då sjösediment har mättats med fosfor på grund av övergödning kan den interna belastningen bli så stor att den utgör ett problem.

invasiv främmande art: En införd art som lyckats etablera sig väl och som allvarligt kan förändra sin omgivning på ett oönskat sätt. Det kan vara att arten får stora och livskraftiga populationer, att individer av arten kan orsaka mycket stora skador, eller andra faktorer som gör att arten i sin nya miljö ger upphov till stora skador.

isälvsavlagringar: Består av material som transporterats, sorterats och avsatts av smältvatten från en glaciär eller inlandsis.

kemisk ytvattenstatus: Den kemiska kvaliteten hos en ytvattenförekomst, uttryckt som ”god” eller ”uppnår ej god”. Kemisk ytvattenstatus bedöms i förhållande till de

halter för prioriterade ämnen som inte får överskridas enligt vattenförvaltningsförordningen med dess hänvisningar till artikel 3 och bilaga I i direktiv 2008/105/EG om miljökvalitetsnormer för prioriterade ämnen.

kemisk grundvattenstatus: Den kemiska kvaliteten hos en grundvattenförekomst, uttryckt som ”god” eller ”otillfredsställande”. Kemisk grundvattenstatus bedöms i enlighet med de bedömningsgrunder som framgår av SGU:s klassificeringsföreskrifter (SGU-FS 2008:2). Det innebär i praktiken att bedömningen sker i förhållande till de riktvärden som anges i bilaga 1 till föreskrifterna, om inte vattenmyndigheten har beslutat om andra riktvärden.

klassificering: Bedömning av vattenkvaliteten i en vattenförekomst.

För naturliga ytvattenförekomster görs en klassificering av ekologisk status och kemisk ytvattenstatus, för konstgjorda och kraftigt modifierade ytvattenförekomster en klassificering av ekologisk potential och kemisk ytvattenstatus. Parametrar och kvalitetsfaktorer klassificeras för att sedan vägas samman till ekologisk status eller potential samt kemisk ytvattenstatus.

För grundvattenförekomster görs en klassificering av kvantitativ status och kemisk grundvattenstatus.

kombinerat ledningssystem: I kombinerade avloppssystem avleds spillvatten i samma ledning som dagvatten och dräneringsvatten till avloppsreningsverket.

konfliktsträcka: En vägsträcka som korsar, tangerar eller har sådan närhet till en vattenförekomst att det är troligt att avrinnande vatten från vägen kan nå vattenförekomsten. Vägen bedöms utgöra en väsentlig risk för vattenförekomsten på grund av trafikbelastning, olycksfrekvens, hög trafikbelastning i förhållande till vägstandarden och/ eller att det transporteras gods som vid utsläpp skulle utgöra en fara för vattnet.

krondroppsnätet: Svenska krondroppsnätet är ett nationellt nätverk med stationer där det mäts nedfall från luft på öppet fält och som krondropp.

Läs mer på <http://www.krondroppsnatet.ivl.se/>

kvalitetsfaktor, Eng Quality element: Biologiska, fysikalisk/kemiska samt hydro-morfologiska faktorer som anges i bilaga V i ramdirektivet för vatten. En kvalitetsfaktor kan bestå av en eller flera parametrar. Kvalitetsfaktorerna vägs samman till ekologisk status och ekologisk potential.

konstgjord vattenförekomst (KV): En ytvattenförekomst som har skapats genom mänsklig verksamhet på en plats där det inte har funnits ytvatten tidigare.

konnektivitet: Möjligheten till spridning och fria passager för djur, växter, sediment och organiskt material i uppströms och nedströms riktning samt från vattendraget till omgivande landområden, i relation till referensförhållandena.

konnektivitetsförändringar: Mänsklig påverkan som inverkar negativt på spridnings- och vandringssmöjligheterna i ett vattensystem, som dammar, träsklar eller fellagda vägtrummor.

konstgjord grundvattenbildning: När den naturliga grundvattenbildningen förstärks t.ex. genom bassänginfiltration, djupinfiltration eller inducerad infiltration.

kostnadstäckning: Full kostnadstäckning uppnås när det pris som vattenanvändaren betalar återspeglar de finansiella kostnader som kan förknippas med vattentjänsten. Detta omfattar kostnader för investering, drift och underhåll samt administration (Naturvårdsverket).

kraftigt modifierad vattenförekomst (KMV): En ytvattenförekomst vars fysiska karaktär har förändrats väsentligt som en följd av en samhällsviktig, mänsklig verksamhet.

Vattenmyndigheten kan peka ut vattenområden och vattenmiljöer som har förändrats av människan för att nyttjas för något speciellt ändamål av allmän betydelse som kraftigt modifierade vattenförekomster, under vissa förutsättningar. Större

Kraftverksdammar och regleringsmagasin är exempel på kraftigt modifierade vattenförekomster i Sverige.

kristallin berggrund: Sveriges berggrund som ofta också kallas urberg.

kvalitetsfaktor: Biologisk, fysikalisk-kemisk eller hydromorfologisk faktor; faktorerna vägs samman till ekologisk status eller potential. En kvalitetsfaktor består av en eller flera parametrar. Exempel på biologiska kvalitetsfaktorer är fisk, växtplankton och bottenlevande djur. Exempel på fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer är näringsämnen, siktdjup och syrgas och exempel på hydromorfologiska kvalitetsfaktorer är kontinuitet och hydrologisk regim.

kvantitativ status: Tillstånd relaterat till direkta och indirekta vattenuttags påverkan på en grundvattenförekomst, uttryckt som ”god” eller ”otillfredsställande”.

Kvantitativ status bedöms i enlighet med SGU:s klassificeringsföreskrifter (SGU-FS 2008:2) och innebär i praktiken en bedömning av om det råder balans mellan nybildning och uttag av grundvatten i en grundvattenförekomst.

limnisk ekoregion: Landet är indelat i sju limniska (sötvatten) ekoregioner som avgränsats med naturliga klimatologiska eller naturgeografiska gränser.

markavvattning: Markavvattning är en juridisk term på verksamheter som syftar till bortledning av vatten. Det finns flera åtgärder som räknas som markavvattning, till exempel dikning, täckdikning, ytvattensänkning, invallning, sjösänkningar samt kanaliseringar och vissa rensningar av vattendrag. Skyddsdikning och normal dikesrensning till befintligt djup räknas dock inte som markavvattning (men väl till vattenverksamhet).

markavvattningsföretag: En markavvattning kräver i regel flera vattenanläggningar, till exempel diken, rörledningar och pumpar. Den som äger anläggningarna har ansvar för underhåll. Därför måste de som berörs av en markavvattning ta ställning till hur de ska organisera sig i ett så kallat markavvattningsföretag. Det finns olika benämningar på sådana föreningar beroende på när de bildats, till exempel är dikningsföretag ett vanligt namn för äldre samfälligheter.

MIFO: Står för Metodik för Inventering av Förorenade Områden, och är en metod som används för att översiktligt uppskatta risken för människors hälsa och miljö vid förorenade områden. Metoden är framtagen av Naturvårdsverket och används i länsstyrelsernas bedömning av föroreningskadade områden.

miljögifter: Benämning på kemiska ämnen som i höga halter är skadliga i den yttre miljön, framförallt långlivade organiska ämnen (till exempel DDT, PCB) och vissa metaller (exempelvis kvicksilver och bly). En entydig definition av begreppet saknas. Några av de ämnen (främst några metaller, som zink och koppar) som benämns som miljögifter kan vara livsnödvändiga i lägre halter medan de är skadliga i högre halter. Inom vattenförvaltningen används begreppet miljögifter i en vid betydelse för ämnen och föreningar som kan skada biologiska processer och därmed miljön när de förekommer vid alltför höga halter.

miljöanpassade flöden: (ecological flows) definieras som det flödesmönster och den flödeskvantitet som krävs för att bevara en godtagbar ekologisk status.

miljökvalitetsnorm (MKN): En miljökvalitetsnorm är en bestämmelse om kraven på kvaliteten i luft, vatten, mark eller miljön i övrigt. Miljökvalitetsnormer är styrande för myndigheter och kommuner när de tillämpar lagar och bestämmelser, till exempel vid tillståndsprövning enligt miljöbalken eller vid planläggning enligt plan- och bygglagen.

gränsvärdesnorm: anger de förorenings- eller störningsnivåer som inte får över- eller underskridas.

målsättningsnormer: anger de förorenings- eller störningsnivåer som ska eftersträvas eller som inte bör över- eller underskridas.

indikativa normer: anger vilken högsta eller lägsta förekomst av organismer i yt- och grundvatten som kan tjäna till vägledning för tillståndet i miljön.

andra normer: anger de krav i övrigt på kvaliteten på miljön som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

miljö- och resurskostnader: Värdet av en alternativ användning av en resurs. Resurskostnader uppstår pga en ekonomisk ineffektiv allokering av vattenanvändningen vad gäller kvantitativa eller kvalitativa effekter. Liksom miljökostnader är det i praktiken svårt att beräkna resurskostnaden och inte heller alltid motiverat om det inte råder någon större rivalitet mellan vattenkvalitet och kvantitet. Vikten av att ta hänsyn till miljöresurskostnaden beror på stor del på relationen mellan denna och den finansiella kostnaden (exempelvis vid byte av vattentäkt). Värdet av den alterna-

tiva användningen av vatten ökar i takt med att efterfrågan på vattenanvändningen överstiger tillgången på vatten.

miljöskyddskostnader: Åtgärder och kostnader som helt eller delvis är inriktade på att minska påverkan på den yttre miljön från företagets tillverkning.

miljöövervakning: Provtagnings- och/eller observationsinsatser med syfte att i ett långsiktigt perspektiv övervaka en eller flera miljöparametrar. Övervakningen ska ske på fasta stationer/områden och följa ett fastlagt schema och använda replikerbara metoder för såväl provtagning och utvärdering.

minimitappning: Den minsta vattenföring som enligt vattendom/tillstånd måste tappas/ släppas förbi ett vattenkraftverk, exempelvis till en naturfåra (torrfåra), och innebär ofta en produktionsförlust.

modellering: Datasimuleringar av verkliga fenomen.

morfologi: En av de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna som beskriver utformningen av ett vattendrag.

morfologiska förändringar: Mänsklig påverkan på sjöars och vattendrags former och strukturer. Med strukturer menas anläggningar i vattenområdet som skapats av människan såsom pirar, stenkistor, bryggor.

morfologiska processer: Processer som påverkar former och strukturer i sjöar och vattendrag, till exempel muddringar och kanaliseringar.

målsättningsnormer: se **miljökvalitetsnorm**

mättade zonen: Den nedre delen av marklagret där det inte finns någon luft mellan jordpartiklarna. Denna zon kallas även grundvattenzonen. Den övre delen kallas markvattenzonen. Där finns det inte bara vatten utan även luft i porerna mellan jordpartiklarna.

omlöp: Är en naturliknande vattenväg som anläggs i låg lutning, ca 1-2 procent, vilket innebär att alla fiskarter och även bottenlevande djur kan simma eller ta sig upp förbi hindret.

parameter: Del av en biologisk, fysikalisk-kemisk eller hydromorfologisk kvalitetsfaktor. En kvalitetsfaktor kan bestå av en eller flera parametrar.

polybromerade difenyletrar (PBDE): Utgörs av Bromerade difenylterar och då kongenerna 28, 47, 99, 100, 153 och 154 i enlighet med bilaga 6 (gränsvärden för kemisk ytvattenstatus) i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2013:19) om statusklassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvattenstatus.

personekvivalent (pe): Anger den genomsnittliga mängd föroreningar i avloppsvatten som en person ger upphov till per dag. Den mängd organiska substanser som en person ger upphov till per dag är proportionerlig till övriga föroreningar som fosfor och kväve. Därför mäts mängden organiska substanser i vatten för att ge ett mått på

antalet personekvivalenter.

provtagningsplats: Motsvarar delvis begreppet subsite. Ett geografiskt angivet läge från en punkt som utgör en delmängd av en övervakningsstation. En geografiskt angiven provtagningspunkt där prov faktiskt tas. Provtagningsstationerna kopplas till en samlande övervakningsstation.

ramdirektivet för vatten: Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vatten-politikens område. Syftet med direktivet är att skapa en helhetssyn på Europas och de enskilda ländernas vattenresurser och att få en enhetlig, sammanhållen och övergripande lagstiftning för förvaltning av vatten. Länderna ska arbeta på ett nytt sätt i sin vattenförvaltning och utgå från avrinningsområden (naturens egna vattengränser), istället för administrativa gränser, för att komma till rätta med brister i vattenmiljö- och kvalitet. Ramdirektivet för vatten omfattar alla typer av ytvatten (sjöar, vattendrag och kustvatten) och grundvatten, men inte öppet hav. Direktivet trädde i kraft den 22 december 2000.

recipient: Mottagare, exempelvis sjö eller vattendrag som tar emot ("är recipient för") exempelvis avloppsvatten från ett reningsverk.

recipientkontroll: Övervakning av miljöförhållandena i ett påverkat område. Enligt miljöbalken är miljöstörande anläggningar skyldiga att ta reda på miljöeffekterna av sin verksamhet. Det är vanligt att flera parter samordnar denna miljöövervakning till ett samordnat recipientkontrollprogram.

referensvärde: Värde som motsvarar ett av människan i princip opåverkat tillstånd. Referensvärden för en parameter eller en kvalitetsfaktor anges i motsvarande bedömningsgrund.

referensstation: En station i ett vatten som motsvarar ett av människan i princip opåverkat tillstånd. Referensvärden för en parameter eller en kvalitetsfaktor anges i motsvarande bedömningsgrund.

referenstillstånd: Utgör enligt HVMFS 2013:19 det tillstånd i form av biologiska, fysikaliskt-kemiska och hydromorfologiska funktioner och strukturer som en ytvattenförekomst uppvisar vid ingen eller mycket liten mänsklig påverkan.

regleringsgrad: Ett mått på hur stor del av årsvattenmängden i ett vattendrag som kan magasineras ("lagras") längs vattendraget.

reglerkraft: Används när behovet av energi ökar eller kvarstår och till exempel vindkraft inte kan tillgodose behovet.

relikt saltvatten: Havsvatten från tiden kring den senaste inlandsisens avsmältning som förekommer i de områden som befinner sig under högsta kustlinjen (HK), det vill säga områden som varit täckta av salt/bräckt vatten. Det salta vattnet har till följd av landhöjningen trängt ned i sprickor i berggrunden och underlagrar nu det söta grundvattnet.

resiliens: Förmågan hos ett ekosystem att möta olika förändringar som till exempel föroreningar. Kan ekosystemet inte återgå till sitt normala tillstånd, om det förlorar sin resiliens efter förändringen, kan det drabbas av kollaps.

resuspension: En process där sedimentpartiklar från botten virvlar upp och blandas med ovanliggande vatten. Detta kan ske naturligt genom vågor och strömmar, men det kan också ske på grund av mänsklig aktivitet såsom till exempel trålning eller muddring.

retention (av näringsämnen): Anger hur stor mängd av den totala belastningen av ett näringsämne i ett avrinningsområde, som antingen omvandlas eller kvarhålls innan det når havet.

sedimentär berggrund: Utgörs av lättvittrade berg. Berggrunden ger god motståndskraft mot försurning och grundvattnet har höga jonhalter.

separat ledningssystem: Spillvatten avleds i en spillvattenledning till avloppsreningverket och dagvatten avleds i öppna dagvattensystem till recipient, eventuellt tillsammans med dräneringsvatten.

Sevesodirektivet: För att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor för människor och miljö har EU antagit det så kallade Sevesodirektivet.

Skyddszon: Skyddszoner är vallbesådda zoner som anläggs med en standardbredd (normalt 2 till 20 meter) längs ett större vattendrag eller vattenförande dike. Normalt löper de sammanhängande 100-tals meter längs större vattendrag eller vattenförande diken och är alltså inte endast lokaliserade till de få metrar där problemet finns (så som är avsikten med anpassade skyddszoner).

statusklassificering: Bedömning av ett vatten utifrån vattnets ekologi och kemi för ytvattnet och för kemi och kvantitet för grundvattnet.

särskilda förorenande ämnen (SFÄ): Ämnen som släpps ut i betydande mängd i en vattenförekomst (enligt bilaga VIII i ramdirektivet för vatten). Med utsläpp i betydande mängd förstås utsläpp i sådana koncentrationer att det kan hindra att god ekologisk status uppnås till år 2015. Särskilda förorenade ämnen ska vägas in i klassificeringen av ekologisk status. Vattenmyndigheten bedömer vilka ämnen som släpps ut i betydande mängd samt fastställer klassgränser för bedömning av ekologisk status med avseende på dessa ämnen.

teknisk fiskväg: Teknisk anordning som syftar till att leda fisk förbi ett vandringshinder såsom en damm. Exempel på tekniska lösningar är denilränna, bassängtrappa, slitsränna och ålyngelledare.

terrestra ekosystem: Ett ekosystem utgörs av ett livssamhälle och den miljö detta finns i. Det finns ett flertal olika akvatiska (i vatten) och terrestra (på land) ekosystem som karakteriserar livet på jorden. Exempel på terrestra ekosystem är äng, lövskog, barrskog och mosse.

tillförlitlighetsklassning: En bedömning av hur bra tillförlitligheten i en statusklassificering är.

trendberäkningar: Beräkningar av upp- eller nedåtgående trender över tid för halter av uppmätta föroreningar.

träskelvärde (för betydande påverkan): Gränsvärde för exempelvis tillförsel av näringsämnen, där påverkan anses vara betydande om träskelvärdet överskrids.

utgångspunkt för att vända trend: Procentandel av riktvärde för grundvatten, fastställd som en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. 2, 4 §§ 4 miljöbalken. Vid denna nivå ska myndigheter och kommuner vidta de åtgärder som anges i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för att vända betydande, ihållande uppåtgående trender i koncentrationen av förorenande ämnen, grupper av förorenande ämnen eller föroreningsindikatorer.

utsjö: Vattnet i havet utanför kust och öar.

utlakning: Process där näringsämnen eller metaller frigörs från partiklar i marken och rinner ut i vattnet.

vandringshinder: En fysisk anordning eller egenskap i vattenmiljö som leder till att fisk och bottenfauna mer eller mindre förhindras att förflytta sig inom ett vattendrag. Det kan till exempel vara ett vattenfall, en damm eller en felaktigt anlagd vägtrumma.

vatten i övergångszon: se övergångsvatten

vattenfotavtryck: Vattenfotavtrycket för ett land definieras som den volym vatten som behövs för produktion av de varor och tjänster som konsumeras av landets invånare. Ett vattenfotavtryck kan beräknas för till exempel en speciell produkt, en individ, ett land eller för företag. Vattenfotavtryck består av tre komponenter: grund- och ytvatten, regnvatten samt vatten som förorenas i produktionsprocessen. (Naturvårdsverket)

vattenförekomster: För att dagens tillstånd i ett vatten ska kunna beskrivas och för att framtida kvalitetskrav ska kunna definieras på ett bra sätt behöver vattnen delas in i enheter som är så likartade som möjligt när det gäller typ av vatten. Dessa enheter kallas vattenförekomster och kan vara exempelvis en sjö, en åsträcka eller ett kustvattenområde som pekats ut inom arbetet med vattenförvaltningen.

vattenkategori: Vattenförekomsterna kan endast tillhöra en av följande ytvattenkategorier: grundvatten, sjöar, vattendrag, kustvatten eller vatten i övergångszon mellan vattendrag och kustvatten (övergångsvatten).

vattenråd: Ett frivilligt samverkansorgan som ansvarar för lokal samverkan inom ett eller flera avrinningsområden. Deltagare i vattenråden kan vara kommuner, företag, intresseorganisationer (fiskevårdsområdesföreningar, naturvårdsföreningar m.m.) och andra som berörs av vattenrelaterade frågor inom avrinningsområdet. Vattenrå-

den är tänkta att fungera som en kanal mellan ansvariga myndigheter, berörda aktörer och allmänheten.

vattentyper: Typen är ett sätt att beskriva en vattenförekomst på ett standardiserat sätt. En typ är också en grupp vattenförekomster med samma eller likartade referensförhållanden av morfologisk och vattenkemisk karaktär.

vattenuttag: Bortledning av vatten från en vattenförekomst.

vattenverksamhet: Vattenverksamhet är ett juridiskt begrepp som definieras i 11 kap. 2 § miljöbalken och är i princip allt byggande och grävande i vattenområde. Alla typer av ingrepp som syftar till att förändra vattnets djup eller läge såsom muddring, grävning eller rensning, uppförande av anläggningar i vattenområde genom utfyllnad, pålning eller gjutning, bortledning av grundvatten eller infiltration för att öka grundvattenmängden är per definition vattenverksamhet.

ytvatten: Sjö, vattendrag och hav.

övergångsvatten: Ytvatten i närheten av ett flodutlopp, som delvis är av salthaltig karaktär till följd av närheten till kustvatten, men som på ett väsentligt sätt påverkas av sötvattenströmmar.

övervakningsprogram: Varje vattenmyndighet ska enligt vattenförvaltningsförordningen se till att program upprättas för övervakning av vattenstatus i samtliga vattenkategorier. Syftet är att erhålla en sammanhållen och heltäckande översikt över vattenstatus inom varje vattendistrikt.

övervakningsstation: Ett geografiskt angivet läge eller område som där information kan bestå av data som insamlats från en eller flera provtagningsplatser för att uppnå målet med representativitet.

Vattenmyndigheten Bottenvikens vattendistrikt
Växel 010-225 50 00

www.vattenmyndigheterna.se
Länsstyrelsen Norrbotten
971 86 Luleå
Växel 010-225 50 00
www.lansstyrelsen.se/norrbotten

Länsstyrelserna